

Regula honestatis moralis seu tractatus theologicus tripartitus de regula moraliter agendi

In Duos Item Libros Dividitur: In priori potissima fundamenta, & principia moderni Probabilismi intrinseca exactè, & accuratè examinata multipliciter evertuntur, & non esse verè principia, ... In posteriori verò eundem cum modernis Decretis Pontificiis multiplici argumento ... ubi multa de ultimi ...

Camargo, Ignacio de

[S.l.], 1702

Articulus VI. Præmissa compendiar notitia, & nostro de recenti libro judicio, ipsius argumenta, & instantiæ contra præcedens argumentum nostrum proponuntur, ac refutantur. Præambula notitia ad ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94767](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94767)

ARTICULUS VI.

Premissa compendiaria notitia, & nostro de recenti Libro iudicio, ipsius argumenta, & instantia contra præcedens argumentum nostrum, proponuntur, ac refutantur.

Præambula notitia ad præsentem articulum.

163. **P**rodit, dum hæc scribimus, in lucem novellus quidam fatus novi Probabilismi, id est liber cuiusdam Probabilistæ, qui titulum præfert minimè sibi convenientem, nimirum Lydius lapis Recentis Antiprobabilismi.

Si apud sapientes tantum, atque cordatos viros, res ageretur, sanè, nec libri, nec Auctoris ipsius meminissim. Verùm quia liber iste incredibili confidentiâ, tot, tamque ingentes fabulas, & acerbas passim calumnias, quasi notoriæ veritates essent, contra sententiam nostram, spargit, & contra ipsius propugnatores, ut possit non mediocriter simplicioribus, atque ineruditis imponere, si ignaros illos, & incautos præoccupet, antequàm huius Recentioris instantias, retorsiones, & solutiones ad argumentum nostrum nuper expensum, & ad ea, quæ Auctores nostræ sententiæ ex hoc loco depromunt, proferamus, operæ pretium nobis visum est de libro ipso pauca præfari, quæ si Lector ipsius falsa deprehenderit, sponte volumus impostores audire.

§. I.

Judicium de libro præfato cum compendaria ejusdem notitia.

164. **L**ibenter ante omnia fate-mur, Auctorem libri virum esse peracris, satis acuti, & valdè felicitis ingenii, nisi nimium infelix versaret argumentum. Utinam vo-

luntas ipsius sic expedita, & libera, esset à vehementi, ac immoderato suarum opinionum amore, quem liber totus facile ostendit: non ita facile, ac frequenter erraret, non sic alios contemneret, non demum crederet, se solum esse hominem, & secum mortituram sapientiam. Eruditione præterea pollet, & minimè vulgari eloquentiâ, stylo satis nitido, ac compto, & facilitate dicendi.

165. Quod ad librum spectat; genium quidem fortasse sapit Auctoris; sed ab ingenio ejus usque adeò descendit; ut vix credere possem ipsius opus esse, nisi ab stylo suo nimis ipse se proderet. Nam quis sibi facile persuaderet, hominem eruditum, ac doctum, dum controversiam suscipit tanti momenti diligentissime examinandam, & adversam sibi sententiam minutissime conterendam, ut spondet, adeò superficialiter, & leviter acturum, ut primos terminos controversiæ non transeat; sed supposita conclusione sua, & principiis, ac terminis vulgaribus apud recentes suos Probabilistas de lege Terilli reflexa, de distinctione opinionis probabilis practicæ, vel speculative, de ultimo iudicio reflexo, & practico conscientiæ distamine, difficultatem potissimam, aut unicam, de directâ conscientiæ regula, quæ est totius ædificii basis, cui cætera omnia innituntur, directè, & ex professo non tangat.

166. Opponit sibi quædam argumenta nostra contra prædictam regulam directam, quam designat Probabilismus: sed confidenter omnia dissolvit, per suas illas vulgares reflexiones, quas nusquam probat, sed ubique supponit tanquam certas, & evidentes; quasi nimirum argumenta nostra evidenter non demonstrarent, aereas illas esse, & nullo solido fundamento subnixas. Quid prodest magnæ statuæ caput aureum effingere, & parùm, aut nihil curare, ne pedibus constet fictilibus? Huc huc Recentior suum lapidem vertat,

Ex Job 12.

rat, & totam comminuet statuat.

167. Præterea in toto libro vix ullam vidi, objectionem, instantiam, impugnationem, solutionemve ultimam, & cui Recentior tandem acquiescat, quam nostræ sententiæ Doctores passim non solvant, atque redarguant: redargutiones tamen, & impugnationes ipsorum alto silentio præmit plerumque, & quasi rotam vicisset causam, gloriosissime exultat; quod est mirabile disputandi genus. Legat saltem, qui voler, opus egregium, & copiosissimum doctissimi P. Palanci sacra Minimorum familia, quem ab excelsio ingenio, exquisita sapientia, nec minùs ab insigni modestia, atque pietate, omnes prudentes meritò laudant, quemque indignissime tractat Recentior; & nihil in istius Opusculo, nihil, inquam, prorsus inveniet, quod in magno illo Opere apprimè solido, atque nervoso, sepè non sit contritum, atque dissectum.

168. Huic arti similis alia est, quam in toto libro notavi. Nempè, si quid inveniat in libris nostrorum Auctorum, quod minùs cautè dictum, minùsve exactè digestum sit statim illud arripit, & in sensum pessimum trahit, quanvis facile posset, ac deberet, ex constanti, & obvia doctrina, eorundemque Auctorum mente satis alibi manifesta, benignè intelligi, & explicari citra omnem insequentiam; neque enim omnia ubique iteranda, aut exactè exponenda sunt cum molesto, & plusquam inutili nauseantis Lectoris tædio. Nec ea solùm, quæ ad rem præsentem faciunt (quod excusari faciliùs posset), verùm etiam extranea quæque, & alienissima eorundem asserta, quæ fortè in aliis materiis tradunt, non rarò accusat, & prolixè sæpè insectatur. Adeò est insolita, ac immoderata hujus Recentioris aviditas nostros Doctores suggillandi, ac pungendi. Id verò apud cordatos non solùm minùs urbana, sed puerilis videatur intemperantia.

169. Jam verò de fabellis, vulgaritatibus, & gloriosissimis magniloquiis, quæ per totum suum librum ubertim Recentior accumulât de antiquitate, plausu, auctoritate, sanitate, ac pietate suæ sententiæ, de nostræ novitate, origine, singularitate, intolerabilique rigore, nec non (quod passim ad nauseam repetit) de nimia æstimatione proprii judicii, quam producit sententiâ nostra, ingenuè fatear, quid in me sim expertus. Initio quidem ista non nihil mihi stomachum moverunt; sed brevi ad se ratione redeunte, indignationem pudor de me ipso, pudorem verò risus excepit.

170. De cætero, cùm librum accuratè totum perlegerim, nihil in eo reperire potui (sit pro excusatione infelicitas argumenti) præter inanes quasdam argutiunculas, & apparentes ratiocinationes artificiosè quidem, & acutè ad vulgus decipiendum dispositas; sed fallacis, sophismatibus, cavillationibus, & hallucinationibus plenas: adeò ut non semel miratus sim, quòd saltem ex benigni Probabilissimi sui armamentario magno, nempè ex utroque Terilli Opere (ex quo Recentior iste, sicut & alii, pænè transcribit) non aliquid deprompserit minùs inane, & ad speciem saltem solidius; multò enim speciosiora, & apparentiora argumenta in ipso Terillo inveniuntur, quàm quæ novus hic scriptor producit.

171. Mirùm præterea est, quàm turpiter labatur frequentissime in rebus, etiam vulgariter notis, iis, qui mediocri saltem studio rebus moralibus impenderunt. Passim enim res certas falsissimas appellat, dubias, ac controversas, certissimas, ac manifestissimas; quin & notoriè falsa sæpè tanquam certissima, & indubitata supponit. In Auctoribus item referendis, & exponendis vix credi posset quantum hallucinetur, quàmque parùm fideliter se gerat. Totus profectò liber pluribus argu-

mentis ostendit passionis impetu abreptum ipsius auctore parum mature considerasse, quanta sit huius materie gravitas, quam diligens studium, quam seriam considerationem, quam sincerum amorem veritatis unius, quam denique sedatum animum, ac tranquillam mentem deponat.

172. Haud pauca insuper animadverti in hoc libro asserta non tantum evidenter falsa, & absurda sed & ab omni sana Theologia nimis procul exorbitantia, & animadversione dignissima, quæ suis propriis locis adnotare non omitemus. Nam cælestem obedientiæ virtutem, quæ totius Ecclesiæ, totiusque disciplinæ Christianæ, spiritus, & vitæ est, certaque (post divinam fidem) ad veritatem, & honestatem via secundum Dei, & Sanctorum ejus certam, ac frequentem doctrinam, prope modum extinguit, ac perimit, immo simpliciter perimit, ac extinguit, atque ad humanam quandam inventionem, & ceremoniam merè politicam, immo verò ad scandalum, & necessariam occasionem errandi, redigere tandem videtur, quin & aperte redigit omnino.

173. Denique inter privatum, nullaque præcipiendi potestate fungentem, & Superiorem legitimum, ut talem, hoc unum constituit discrimen, quod iste, secus ille, possit me obstringere, etiam in dubio de rei honestate, quam præcipit, ut rem præceptam opere compleam. Ceterum affirmat non semel, & rotundè tandem pronuntiat (ne quædam argumenta nimis fallacia, & aperte sophistica, quæ produxerat, cogeretur demum contemnere), quod directio obedientiæ propria, præceptumque Superioris, ut talis, nullam mihi rationem per se ipsam, nullum omnino fundamentum præbeat in casu dubio, ut prudenter mihi persuadeam, rem, quam Superior præcipit, esse re vera in se ipsa honestam, & non contrariam voluntati divinæ. Sed de

hac assertione (quam Terillus etiam docuerat) incunctanter asserere nihil verebor, non esse tolerabilem in Theologia, quod suo in loco facile ostendam.

174. Tandem (ut alia omitram suis locis notanda) ignorantia peccata ita sæpius exponit, atque confundit, ut illa plene, ac planè de medio tollat, ut latè, & accuratè palam faciemus. Et hic est ubi maxime Recentior errat, & plurimos (proh dolor!) perniciosè facit errare, quod vix sine lacrymis dicimus. Utique, si ignorantia peccata, quæ Sancti omnes maxime semper timuerunt, verè Recentior iste agnosceret, atque paveret, non sic auderet in rebus tantis, intrepidè pronunciare, non sic in propriis suis judiciis immodicè sibi placeret.

§. II.

Acerbitas styli nimis intemperans.

175. Jam, quod ad libri huius, styli (ut levissimè dixerim) acerbitatem, intemperantiam, nimiumque tumorem spectat, pudet me illius, vel meminisse; & tamen causa veritatis, quam agimus, cogit nos, etiam loqui de illo. Id verò generaliter testari sincerissimè liceat, nullum me, quantum memini, aliquando legisse, vel vidisse, librum ullius Auctoris Catholici adversus alios viros Catholicos, qui acriori utatur stylo.

176. Porro, ut præteream, quod Auctores nostros passim Jansenianis annumeret, aut aliis apud omnes de Jansenismo multum suspectis, quibus, ut inventoribus, ac præcipuis propugnatoribus, sententiâ nostram ubique tribuit; quod, licet nimis atrox calumnia sit, cum tamen multam ineruditionem, vulgaremque ignorantiam supponat, risui cum aliis similibus fabellis deputari potius oportet: ut hoc, inquam, præteream, Doctores, qui propugnant sen-

sententiam nostram (quales, & quantos suo loco patebit, nec ignotum est in Ecclesia), jam generatim omnes, jam speciatim aliquos, quorum nomina exprimit, & superstitibus adhuc sunt, passim appellat *miserè, vel miserrimè hallucinatos, utentes non humano, sed ferino, ac frenidenti stylo, ignorantes, valdè imprudentes, debachantes pueriliter, vertigine laborantes, iudicio suo nimium tribuentes, nimisque de se ipsis præsumentes, audaces, garrientes, latrantes, Reformatores, tristes legislatores, paradoxos, miserè, aut voluntariè cecutientes, truncantes infideliter, ac de industria testimonia Auctorum, quos referunt: unde de cunctis generatim affirmat, cautissimè legendos esse, nec credendos, donec Auctorum scripta propriis oculis legantur*. Avertimus hinc calamum non nisi rubrum atramentum reddentem. Tu, Lector, vide loca ad marginè notata, ubi hæc, & alia multa, etiam graviora reperies.

177. Sed quæso te, ne legere, prætermittas *admonitionem* (ut ipse appellat), & conclusionem totius Operis, ubi producit verba D. Bernardi ferm. 3. de Resurrect. quibus homines leprâ proprii iudicii, propriæque voluntatis infectos, adeò aculeato, ac pungenti stylo suggillat, & exagitat mellissimus Doctor (generaliter quidem, ut oportebat, & neminem omninò designans per specialem aliquam notam), ut vix auderet quis in aliquem, aut aliquos designatos hæreticos obstinatissimos, ac perniciosissimos ejusmodi verba, proferre.

178. Et his conceptis verbis paternè, ac salutariter alloquitur, & admonet, pro conclusione totius Operis, hic Recentior gravissimus, & ab eo morbo alienissimus, Auctores, qui propugnant nostram sententiam, quorum plures, ut diximus, hodie superstitibus, & ubique sapientiâ, ac pietate suâ notissimos, nec parùm in Ecclesia Dei eminentes, propriis suis

nominibus expresserat. Et quasi per decursum totius Operis nec dum factis eos vexasset, sigillatim deinde, & ex professo, novis, ac longis animadversionibus in singulos eorum, in vectus fuerat nimis ardentè, & intemperanter. Vide saltem, si placeat, verba, quæ profert in prælaudatum P. Palancum initio peculiaris animadversionis in ipsum, & seriò apud te cogita, an auderes talia proferre in aliquem nebulonem.

179. Quod autem urbanè subjungit, nolle se absolutè affirmare, Antiprobabilistas, de quibus loquitur, vitiis adeò pestiferis, ac horrendis, infectos esse, (*licet vix, inquit, me continere possim, quin eos hac lepra consilii proprii, aut infectos credam, aut certè pertimescam*) prodesset sibi ad dissimulandam, vel tegendam utcunque contumeliam, si cum fatuis, aut pueris ratione vix utentibus loqueretur. Id verò apud cordatos injuriam non evacuat, sed auget porius; tum quia contemnit illos, quibus fucum, ut pueris facturum se arbitratur, tum quia ostendit aperitè, ipsum etiam puduisse talia effutire, prætulisse tamen pudori libidinem, maledicendi.

180. Caterùm est magnopere notandum (quippe notatione dignissimum) quod hic idem Recentior nihil in Opere vehementiùs accusat, nihil ardentius carpit, de nullo frequentiùs conqueritur, quàm de nimia Nostrorum styli acerbitate, & specialiter, quòd censere, aut notare, de improbabilitate præsumpserint aliquas opiniones satis communes inter suos Probabilistas.

181. Non negamus omninò, neque laudamus, quod aliqui neoterici Antiprobabilistæ in Probabilissimum modernum, & quandoque in ipsius propugnatores, ardentius sint in vecti, quàm expediret. Sed, omis- sis pro nunc multis haud levibus excusationibus, quæ non parùm diminuunt culpam ipsorum, præsertim facta comparatione ad Probabilistas

mo-

Totum
Opus con-
tinetur pa-
g. 256.
in quarto.
Fere autem
100 impen-
dit his pec-
uliaribus
animadver-
sionibus,
scilicet a
pag. 167.
usque ad fi-
nem pro-
prium Ope-
ris.

In ipsa
Operis in-
troductione
multa inve-
nies acerbè,
& invidio-
se dicta.
Deinde to-
tum Opus
numeris cõ-
tinuatis di-
stinctum
est. Vide
saltem se-
quentes
770. 7479.
83. 86. 153.
181. 201.
208. 209.
219. 222.
226. 230.
263. 269.
278. 280.
297. 301.
315. 316.
332. 397.
à nu. 443.
usque ad fi-
nem.

modernos, qui non minùs hìc peccant (ne quid plus dixero), neque similiter possunt excusari: his, inquam, prætermisiss, certum est, Antiprobabilistas Recentiores plerumque non in Auctores ipsos, sed in eorum opiniones irasci, etsi aliquando, ut diximus, & in hoc ipso modum excedant, indeque in ipsos earum Auctores, quasi indirectè, & per resulantiam, vehementiores etiam incurrant.

182. Sed aliud est, dum aliquis zelo Christiano insequitur errorem, quem odit, & quem perniciosum existimat, non nihil lædere personam errantis, quam Christianè debet diligere, ut medicus, dum morbum unice insequitur, quandoque graviùs vexat ægrotum, quàm postulare morbi curatio: aliud autem, & multò inexcusabiliùs appetere à consilio, & directè, personas ipsas, etiam vità non functas, coràmque, ac quasi in facie contumeliis laceßere, ut laceßit, & appetit ultra modum, queribundus iste Recentior. Nonne Apostolum habet, contra se nimis duram, timendamque sententiam dicentem, *Inexcusabilis es, o homo omnis, qui iudicas. In quo enim iudicas alterum, te ipsum condemnas: eadem enim agis, quæ iudicas?* Quid verò, si non eadem, sed & multò pejora?

Ad Roma.
2.

183. At opiniones sæpè multorum, atque doctorum Probabilistarum Antiprobabilistæ notare, & duriùs impetere solent. Hic totus dolor Recentiorum est, quidquid aliud dolere frustra prætexant: nam *ubi morbus est, ibi & dolor*, ut fert medicorum pæremia. Sed de latente hoc morbo sanè gravissimo, de ipsius causâ, effectibus, medicina, latius mox nobis dicendum est. Interim verò, ut constet, quàm sit & in hoc genere laceßedi inexcusabilis Auctor lydii lapidis, placet ex multis ejus duo tantùm loca producere, quibus de nostra, & suæ adversa sententiâ, in controversia ista pugnaçissima, to-

tiusque Theologiæ momentosissima, benignè ipse censet, & loquitur.

184. Ergo in admonitione, & conclusione operis, postquam sententiæ suæ benignæ tumentibus, ac plenè buccinis plaussit, ita concludit. *Si enim ita est, quis sententiam benignam suo calculo firmare prudenter renuet? Quis à castris tot, & talium Catholicissimorum virorum ad Lovanienses de Jansenismo multum suspectos, sine maxima nota velit transire?* Itaque, hoc Recentiore iudice, nemo Probabilissimo Recentiorum dissentiri prudenter potest: nemo ab illo discedere sine maxima nota, & quin, hoc ipso à castris Catholicissimorum virorum transeat ad Lovanienses, ipsosque vix Catholicos, ut ait Recentior, (nos etenim haud ita de Lovaniensibus indiscretè loquimur) quasi non alios habeat sententiâ moderata patronos. Hic est humanus, & pacatus stylus urbanissimi Recentioris, justissimè proinde passim querentis *de ferino*, ac *frudenti* nostrorum Doctorum stylo.

Lyd. Lxx.
m. 445.

185. At fortè in Oratoria, atque Rhetorica peroratione licuit paulò liberiùs habenas eloquentiæ laxare. Nimia certè videtur, & plusquàm nimia Christiani, & humanissimi Oratoris, etiam in perorando, obloquendi licentia. Liceat verò, si placeat, Recentiori Oratoriè, ac Rhetoricè peroranti sic eloquentiæ suæ laxare habenas.

186. Cæterùm audi ipsum intra metas ipsius disputationis terminis decretoriis, pressisque differentem. Videlicet, ubi sui reflexi, ultimique conscientiæ dictaminis absolutam, propugnat certitudinem, opponit sibi ex P. Muniçsa, qui nondum tunc excesserat è vivis, aut saltem excessisse, nec dum scire poterat Recentior, & quem sapientiâ, ac pietate celebrem, Aragoniæque Provinciam Parmæ in Italia, dum Romam petit ad nostram generalem Congregationem, non sine magno sui desiderio obeuntem, frequentius,

ac

Lyd. Lap.
sect. 23. H.
230.

ac liberius Recentior ipse per totum suum lapidosum Opusculum immodicis convitiis lacescit, ultra quam aliquis facile credat: opponit, inquam, sibi: *Instat* (Munieffa); nos, qui jam sumus plures (hæc non Munieffa verba, sed Recentioris sunt) negamus, quod dictamen fundatum supra opinionem probabilem cognitam (in sensu Recentioris scilicet) certum esse possit, immò & quod sit verum: ergo ad summum erit probabile.

187. Ad objectionem sic à se propositam respondet continenter his verbis: *Respondeo* (inquit) *nos parum curare de hominibus, qui audent contra Magistros Ecclesie, per integrum saltem seculum, immò & per anteriora omnia, ut plenum fecimus. Deinde vos dicitis, requiri dictamen ita firmum, ut quidquid in oppositum insurgat, prudenter despiciatur, ut scrupulus inanis: hæc autem apud nos est certitudo, nec aliam postulamus: nihil enim curamus de hominibus requiruntibus ex una parte iudicium certum, & ex alia falsissimè dicentibus, illud iudicium solum esse opinativum. Nostrium ergo iudicium ultimum certum non potest deijci à sua certitudine per vestras ratiunculas, quas videmus inanes. Sic ille modestissimè, & humanissimè, censer, & loquitur de sententia nostra (quæ vero illa, satis constat ex dictis, & ex dicendis clariùs adhuc constabit), quam non modò probabilem dicere non dignatur, vel sua laxa probabilitate, cum qua coheret, falsam, & esse, & apparere; sed appellat audaciam contra Ecclesie Magistros (idest, contra Probabilistas), de qua, & Auctoribus eam docentibus ex ratiunculis tantum inanibus, nihil omninò curandum sit.*

188. Absit, ut nos ab isto novo Magistro Ecclesie hanc styli modestiam, & humanitatem discamus. Absit, ut ipsi vicem rependere velimus. Immò nolumus illum aliâ pænâ mulctare, quam simplici suorum dictorum narratione, & sincerâ no-

titiâ, atque iudicio de toto suo Opusculo glorioso, quod extra mentem suam videndo, ipsum saltem fortassè non delectabit.

189. Quas verò contra nostram Societatem, quasi per speciem blandiendi, ingentes calumnias spargit, maximè in ipsa Operis introductione, & prima sectione, cujus præsertim numerus septimus supra modum est invidiosus, ac injuriosus, & ipsi Societati, & gravissimis ejus Scriptoribus, quos maximè revereri debuerat: calumnias, inquam, istas non omittimus (neque enim licet nobis), sed transmittimus in locum opportunum, ac proprium, ubi de his non obviter dicturi sumus.

§. III.

Reflexio ad Libri Auctorem, nec non ad Censores ejusdem.

190. **D** Enique pro dictorum corronide hanc unam reflexionem nolim, Lector, omittas. Scilicet hoc tantum, tamque præcelsum Opus, in quo Auctor ipsius dat Urbi, & Orbi jura vivendi, asserit Regnum Probabilissimi, ipsumque decadentem statuit; (velut, sententiam Magistrorum Ecclesie), sapientes quosque dirigit, & emendat in controversia (ob nimiam contentionem, artificia, pugnaesque conatus Probabilistarum recentium) totius Theologiae gravissima, intricatissima, profundissima, latissima, & universalissima, in cujus nempè resolutione vertitur generalis regula morum; ac demum multos sibi adversantes Doctores non mediocriter graves, atque sapientes, qui pietate, doctrina, scriptis, meritis, fama, dignitate, haud parum etiam hodie, eminent in Ecclesia Dei, quique sacram doctrinam per multos annos in celebrioribus Orbis academiis disputando, ac docendo, consenuerunt, tam audacter objurgat, tamque severè mulctat, ac corripit.

Hoc

191. Hoc nempe tantum Opus prodit in lucem mundi (dictu mirabile!) sub nomine cuiusdam adolescentis, optimi quidem, magni, præcellentisque ingenii, de quo tempore suo maturo, & opportuno nihil non magnum expectari posset; sed qui vix suam adolescentiam egressus, quique Theologiam, nusquam hætenus docuerit, repente prodit Magister Ecclesiæ, id est, recentis Doctor Probabilissimi, quem pro ætate sua, studiis, professione, vix summis ipsis labris delibasse, mundus credebatur. Certe properantes, & præcoces arborum fructus rescari Dominus jubet, & comedi penitus, prohibet. Sic sunt aliqui (ajebat Bernardus), quorum fructus, quia nimis properè, minus prosperè oriuntur.

Levit. 19.

Bernard.
serm. d.
S. Benedict

192. Et ego quidem, dum video juvenem, ferè tyronem in militia Theologica, tantâ jactantiâ provocantem ad pugnam strenuum illum, ac veteranum Ducem toto Christiano orbe notissimum, cujus Opus egregium, ac solidissimum de recto usu opinionum moralium, incredibili plausu Europæ totius exceptum, communi calculo sapientium probatum, duodeciesque intra annum recusum, se libro suo singulariter petere Recentior iste palam proficitur, facile eventum ipsi, non prosperum præfagio, nec me contineo, quin Hieronymi verbis amicè, atque salubriter ipsum admoneam: Certè nec ætate, nec scientia, nec totius orbis testimonia major illo es. Si ætatem queris, juvenis ad senem scribes: si scientiam, non sic eruditus ad doctum; licet te fautores tui disertiores Demosthene, acutiorem Chrysippo, sapientiores Platone contendant, & tibi ipsi fortè persuaserint.

Hieron. ad
versus erro.
Ioan.
Hierosol.
pag. mihi
55.

193. Verum quid de censura libri hujus egregii, (quæ parum abfuit, ut librum ipsum latitudine superaret, immodicas laudes ipsius, idemque libri argumentum promovens) luce planè, ac prælo dignissimâ, quæ seorsim etiam à libro vulgata est ce-

lebritatis causa? Brevi dicam compendio. Libro per omnia similis est; nullam opinor Censor laudem hac majorem optabit. Sed neque nos tribuere debemus. Ad argumenta verò sanè urgentissima, quæ contrariam sententiam congerit grandi sonantium verborum strepitu, nec sine magno styli labore, respondere quidquam haud possumus. Nos porò in nostro Opere alterius generis argumentis utimur. Augustinianum illud iterasse sufficiat: *Desinant talibus agere, ut quemadmodum ille ait, separatis nugis locorum communium, res cum re, causa cum causa, ratio cum ratione confligat.*

Aug. li. de
utilit. cred.
c. 1.

194. Laude item non modica dignus est alter etiam libri encomiastes: meâ tamen sententiâ majorem mereretur, si librum nec laudasset, neque probasset. Ille igitur, ne in causa Recentiorum communi, officio suo deesse videretur, præter encomia libri multò plura, & grandiora, paucis, & cultis verbis expressa, suum quoque suppeditat argumentum pro benigno Probabilismo non sanè facili solutione donandum. Quidni verò? Concludit ex sacra pagina (ex illis nempe verbis *cunctus populus videbat voces*), legis obligationem ut subditos obstringat, instar lucis esse debere, quæ oculis ipsis hauriatur. Nonnè tibi videtur satis ampla benignitas? Illam Probabilismus benignissimus profectò non excessit; quin nec æquavit.

Exo. 20.

195. Hic est in summa liber iste novissimus sincerè, atque fideliter representatus, & per hoc ipsum solum plusquam abundanter rejectus; quem audio nihilominus à quibusdam probari, & laudibus etiam efferi: sed à quibusdam tantum Probabilistis, qui se totos cæco quodam affectus impetu Probabilismo suo devoverunt, ut nihil unquam legere, vel audire pro contraria sententiâ velint (hoc ipsi sponte etiam, & glorianter farentur, & profitentur). Hos verò in causa ista iudices recusamus, quos

quos ipsa in primis veritas recusat, & accusat, & aliquando etiam districte judicabit.

§. IV.

Predicti Auctoris instantia, & objectiones.

Instat ille primò, & retorquet præcedens argumentum. Judex in foro interno, nimirum Confessarius, licetè potest judicare, & absolvere secundum opinionem sibi minus probabilem, dummodò probabilis sit, ut docuit (inquit) tota antiquitas, & omnes modo, etiam consentiente Munieſſa, contra paucos alios: immò potest, fatente insigni quodam Antiprobabilista, si opinio poenitentis sit multorum gravius Doctorum, quamvis Confessario videatur minus probabilis; tunc enim potest judicium suum deponere, & conformari illorum judicio. Et tamen hinc non licet arguere ad judicem externi fori, qui nimirum non judicat de licito, aut illicito litigantium, sed speculative duntaxat de jure uniuscujusque ad rem, de qua contendunt. Est ergo fallax argumentum nostrum, & a nobis etiam solvendum.

196. Secundò: judex in casu æqualis probabilitatis adhuc potest ferre sententiam, vel dividendo rem, si sit dividua, vel causam aliter decidendo. At Theologus in æquè probabilibus non deberet judicare, ut ex Bonaventura contendit Munieſſa. Est ergo discrimen.

197. Tertiò: judex non potest, adhuc per Superioris sui præceptum, vel mutare judicium, vel judicare contra probabiliorem opinionem. At per nos, accedente Superioris præcepto, subditus potest mutare suum judicium, & agere contra opinionem, quæ sibi probabilior videbatur antecederet ad præceptum: ergo absque dubio latet discrimen à nobis etiam necessario querendum.

198. Si dixeris ex P. Munieſſa,

judicem etiam posse propter Prælati sui auctoritatem, atque rationes, & mutare judicium, & judicare, contra quod probabilius antecederet sibi videbatur: *Contra* (ait Author Lydii Lapidis): nam, ut demonstravi supra, præceptum Superioris non est ratio, ut subditus judicet de re secundum prædicta intrinseca, & speculative; sed practice de re hic, & nunc. Id est, solum est ratio, ut faciamus honestè id, quod nobis præcipitur, sive sit in se honestum, sive inhonestum: non verò, ut esse honestum re verà, & coram Deo, ulla ratione nobis persuadeamus. Et hæc est magna obedientiæ virtus, quam Author hic generaliter docet, quamque demonstratam relinquit, & ex qua facilè, ut passim ipse jactat, sententiam nostram impugnat, & expugnat. Verum de hac mirabili Theologia ipsius non nihil supra innuimus, & dicemus ubertim suo in loco.

199. His autem instantiunculis præmissis, duas deinde adhibet ad nostrum argumentum, vel solutiones, vel disparitates. Primam ex illa vulgari doctrina, & distinctione opinionis probabilis practice, vel speculative. Nimirum judex in eventu proposito non habet ullam opinionem probabilem, nisi purè speculative, qua possit uti ad ferendam sententiam; quia nulla est opinio probabilis, quæ affirmet, ipsum licetè posse judicare pro jure æquè, vel minus sibi probabili. At nos (inquit) asserimus, posse unumquemque licetè operari, quando habet opinionem certò probabilem de licito operationis: ergo, quòd illicitum sit judici judicare secundum sententiam speculative minus probabilem, & nihil resolvendo circa licitum, non probat contra casum nostrum, in quo datur opinio de licito. Hæc Lapidarius, & nihil ultra de prima ista disparitate.

200. Secundam verò petit ex eo, quòd judex simul cum munere ipso suscipit specialem obligationem judicandi ex rigore legum, & sine

Y y

per-

Lyd. Lap.
nu. 269.

personarum acceptione, ut constat ex Jure civili, ubi dicitur, iudices debere etiam juramentum præstare faciendi, *secundum quod eis visum fuerit justius, & melius*. At nihil speciale invenitur, quod obstringat cæteros homines ad non agendum, id, quod sciunt ab aliis prudenter approbari, tanquam honestum, etiam si sibi oppositum probabilius videatur: ergo non licet argumentum ducere, à iudice ad cæteros homines: sicut non liceret arguere ab eo, qui per votum liberè se obligasset ad sequendam ubique, vel in casu particulari opinionem tutiorem, sive probabiliorē, ad reliquos, qui similem obligationem non suscepissent.

201. Opponit autem sibi, iudicem quoque scire, alios Doctores prudenter negare id, quod sibi videtur probabilius de jure partium: & tamen non propterea potest se conformare eorum opinioni contra propriam: ergo nec poterunt cæteri homines agere contra propriam ex aliena opinione. Ad hanc superfluum replicam, quæ nihil addit supra ea, quæ dixerat, nihil etiam novum respondet, sed negata illatione, repetit eandem doctrinam de obligatione speciali iudicis, & distinctione probabilitatis practicæ, vel speculativæ.

Hæ sunt disparitates, & solutiones nostri argumenti, ultra quas nihil addit, & quibus tandem confideter acquiescit novus hic Magister. Ipsum vide, si placet à nu. 266. ad 274.

202. Quod, si me roges, cur illis referendis supervacaneè tempus insumpsero, cum easdem & latius ex Terillo supra produxerim, & plusquam sufficienter discicerim? Respondam, me non illas idèò repetere, quasi novam facessant difficultatem, aut novam solutionem deprecant, sed unice ut statim novelli hujus lapidis gloriosi, & soliditatis ipsius manifestum darem specimen, quo facile conjicias, *Quid dignum tanto promer hic promissor hiatu*.

Horat. in
Arte Poet.

Obviter etiam poteris experimentum capere illius novæ artis, & miræ disputandi rationis, quam in hoc Recentiore observasse me dixi. Rogo namque, qui legerit sententiæ nostræ Auctores, an non passim in illis ejusmodi evasiones, & solutiones recentium Probabilistarum inveniantur latè rejectæ, & solidis rationibus impugnata; quas tamen lapidarius silentio premit? Cur non hic usurpemus, quod de simili alio Recentiore, licet non ita jactabundo, ac glorioso, opportunè dixit Municepsa; *Egregium sane Atlanta sortitus est in sui decadentia Probabilismus*.

§. V.

Ad productas instantias.

203.] Am verò instantiæ productæ à Recentiore inanes etiam sunt, & quæ nullam facessant contra sententiam nostram difficultatem, maximam verò contra ipsius sententiam.

Et prima quidem tangit difficultatem, in qua Theologi, præsertim antiquiores, satis confusè locuti sunt. Illam nos ex professo in 2. par. tractabimus, & quanta claritate, atque distinctione possimus, ex solidis principiis resolvemus: ubi etiam clarè monstrabimus, sensum eorum veterum Theologorum, qui assertionem illam docuerunt (nec enim omnium est, ut falsò, & gratis Lapidarius affirmat) longè esse diversum, & perquam alienissimum à sensu Probabilistarum, quidquid sit de doctrinæ consequentia, quam fateor plures saltem ipsorum non satis attendisse videntur.

204. Quidquid verò de hoc sit, quod ad præsens spectat, certum omninò est, nullum Antiprobabilistam, sive antiquum, sive modernum, aliquando docuisse, Confessarium debere, aut posse, licitè absolvere poenitentem, qui utatur opinione minus tuta, & quam poenitens ipse iudicet.

dicet simul minùs probabilem: quare in eventu posito, nec poenitens, nec Confessarius minùs probabili opinione utitur. Non quidem poenitens, qui opinionem illam, probabiliorē purat, ac veram: nec item Confessarius, qui eā ipse opinione non utitur, sed solum finit, ut poenitens utatur, quia in illis circumstantiis non debet (ut Auctores prædicti significare, aut docere videntur) poenitentem ipsum deducere ab eo incerto errore, quo fortè ducitur involuntariè.

205. Monent tamen plerique ex præfatis Doctores, debere Confessarium poenitentem monere, ut rem illam in posterum diligentius examinet, eò quòd viri docti falsam existiment opinionem illam. Quare (quod est magnopere notandum,) clarè videntur loqui, non de opinionis prædictæ praxi in ordine ad agendum in posterum, sed in ordine ad opus ex illa jam patratum, & quod attinet ad formadum iudicium de peccato præterito poenitentis: qui certè sensus non modò alienus est à sensu novi Probabilismi, verum etià ab omni specie inconsequentiae, vel falsitatis.

206. Audi (ne quid videamur gratis asserere) Antoninum ex Paludano, Richardo, & Gotfrido de Fontibus, quos ipse refert, & (ut videtur satis verosimile) ex communi veterum mente, cautè, atque prudentissimè in rem istam loquentem: *Quod si Confessarius dubitaret* (inquit ex Paludano), *utrum illud, de quo confitens non poenitet, nec confitetur, esset mortale, & ipse confitens dicit, quòd consilio peritorum illud fecit, de quibus ex vita, & scientia probabile est, quòd non consulerent, nisi benè, illi iudicio (perpende verba ista) se potest conformare; secus autem esset, si esset certus de opposito.* Hic adducit Richardum, & Gotfridum, ex quo ita subiungit: *Debet* (Confessarius) *proponere confitenti, quòd benè studeat de hoc se ipsum per prudentes informare, eò quòd alii teneant contrariam opi-*

nionem. Hæc modò de re ista prælibasse sufficiat, ut clarè pateat, quantum antiquitas abhorreat in omnibus à novitate Theologiæ benignæ.

207. Ex hac ergo doctrina veterum Theologorum quid instantiæ potest deduci contra præcedens argumentum nostrum, aut quò vericolore potest inflecti contra sententiam moderatam, & veram? Nihil profectò ineptius, aut importunius. Habet verò vim maximam ad comprobendam inconsequentiam recentium Probabilistarum, & ad firmandum argumentum nostrum doctrinæ circa Confessarium, quam tradunt ipsi Probabilistæ. Utrique juxta ipsos Confessarius tenetur poenitentem absolvere, qui velit agere ex opinione, & minùs tuta, & sibi, etiam minùs probabili, hocque poenitentis propositum, non modò negativè, aut permissivè, verum & positivè, probare, atque laudare, Confessarius potest, ac debet. Ergo, & probare debet, atque laudare, simile propositum iudicis, qui non minori prudentiâ utitur, dum iudicare statuit ex minùs probabilibus. Præterea Confessarius in illo foro interno jam utitur in ferenda sententia opinione, minùs probabili: ergo & poterit iudex eâ uti dum iudicat in foro externo. En prima instantia Lapidarii nostri.

208. Secunda verò æquivocatio est. Bonaventura, & cæteri Doctores (exceptis Recentioribus Probabilistis, nec tamen omnibus, ut in loco monstravimus) rectè, ac sapienter docent, eo in eventu, Theologum, nihil posse prudenter, iudicare absolute iudicio de altera parte determinata illius peculiaris quæstionis, sive de intrinseca actionis illius honestate, aut inhonestate. Haud tamen negant, sed ut certum supponunt, posse aliâ viâ dubium decidere, nempe, vel iudicando, rem esse dividendam, vel sequendam tutiorem partem, vel aliter pro variis circumstantiis. Id ipsum docent consequenter, ac verè, de

judice in similibus eventibus. Quænam est ergo instantia contra communem nostram, antiquamque Theologorum sententiam?

209. Sanè cõtra modernos Probabilistas indeclinabilis omninò est; ipsi nanque cõtendunt, Theologum, in hypotthesi dicta, posse rectè, ac prudenter resolvere quæstionem pro alterutra parte determinatè, utrilibet rem totam, de qua contenditur,tribuendo per sententiam absolutam: ergo, & id ipsum potest iudex externi fori; quæ est consequentia recta, ac legitima, concludens simul, ac indivisim, & damnatum articulum de iudicis licentia, & damnandi benigni falsitatem Probabilismi.

210. Tertia demum instantia similis præcedentibus, similiter non nostram, sed Recentiorum sententiam urget. Utrique nos libenter fatemur, iudicem, si contingat ipsum constitui in raro aliquo, ac possibili eventu, in quo legitimus Superior ipsius præcipiat ipsi sententiam ferre secundum id, quod sibi ante præceptum æquè, aut minùs probabile videbatur, (verbi gratia si Summus Pontifex præcipiat Episcopo, aut Inquisitori, ut in causa aliqua doctrinali hanc, aut illam sententiam ferat) æquè, ac reliquos subditos, obedire posse, ac debere; neque enim ulla est ratio, ut excipiamus iudicem à generali rectæ obedientiæ lege.

211. Quomodò verò subditus in rebus ex se dubiis honestè, ac laudabiliter obedire possit, ac debeat, non quidem retinendo iudicium proprium, & (quod in idem redit) contemnendo Superioris iudicium, simulque legem ipsam divinam (quam obedientiam Probabilistæ docent, ut nos existimamus, & demonstramus); sed accipiendo potiùs Superioris iudicium, & voluntatem, tanquam normam, ac regulam proprii iudicii, propriæque voluntatis, ut verè se conformet voluntati divinæ, quæ vera est, & sancta obedientia, quam ex pagina sacra, & SS.

Ecclesiæ Doctoribus sapientissimè docet, demonstratque S. P. N. Ignatius: id, inquam, nos jam supra obviter exposuimus, fusiùsque, & exactissimè mox exponemus etiam, ut speramus, admirante lectore, quòd toties ex hoc loco Probabilistæ sententiam nostram audeant lacessere; est enim procul dubio admiratione longè dignissimum. En igitur instantia Recentioris, ne tangit quidem sententiam nostram.

212. Sententiam verò ipsorum Recentiorum non urget modò, sed evertit omninò. Nam lex obedientiæ juxta nova principia Recentiorum, vel subditum obstringit, ut volunt plures, vel, ut contendunt alii non pauci, qui commodiorem obedientiam docent (& quidem consequenter ad principia benigna), saltem indulget ipsi, ut obedire possit contra opinionem propriam, adeoque sibi probabiliorē, de iniquitate Prælati præcipientis, & ipsius rei, quæ præcipitur: quam opinionem subditus, ut obediat, non teneretur deponere, quin neque potest rationabiliter; nam, ut ait Auctor Lydii lapidis de communi, ut contendit (falsum tamen) sensu suorum, & ut demonstrandum relinquit, *præceptum Superioris non est ratio, ut subditus iudicet de re secundum prædicata intrinseca, & speculative, sed practice de re hic, & nunc*. Nonne hæc est obedientia verè mirabilis, quam docent Recentiores Probabilistæ, & per quam sibi plaudunt, tanquam totius rectæ disciplinæ assertoribus?

213. Cur igitur & iudex non debeat, aut cur saltem non poterit ferre sententiam contra opinionem, etiam sibi probabiliorē, ut obediat, & exequatur sui in tali causa legitimi Superioris præceptum? Negant id Recentiores, ut fugiant damnationem Ecclesiæ. Sed Ecclesia damnavit consequens illud; nò verò consequentiam, per quam deducitur ex principiis benigni Probabilismi rectè, ac infallibiliter, ut ostendimus,

eva-

Sup. lib. 1.
controv. 11.

evasionibus omnibus Recentiorum, atque disparitatibus latè præclusis.

214. Hæc adeò inefficacia, nisi contra se ipsum, opponit novus Probabilissimi vindex contra præmissum argumentum nostrum. Quibus subiungit etiam mirabilem illum discursum, quo utebatur alter Recentior, quem refellimus supra, de tacita videlicet approbatione sententiæ benignæ, quam colligere licet ex damnatione expressa huius secundi articuli, & aliorum, juxta regulam illam, *Exceptio firmat regulam, &c.* Sed de discursu isto nimis vulgari, & inconsiderato satis ibidem diximus, neque decet, ut diutius eidem immoremur.

215. Hic igitur parumper di-

mittamus novum hunc Magistrum, quem satis sit fecisse cognosci, quemque in decursu Operis cognoscendum intimius dabimus: ut accedamus ad expediendam ingentem illam difficultatem oppositam ad finem præcedentis articuli, quam ipse quoque Lapidarius opponit, ut probet absolute, non unam, & eandem agendi regulam, sed diversam, ac specialem, à nobis etiam esse tradendam, quoad praxim opinionis probabilis, quoties ex tali praxi præter periculum violandi legem imminet etiam speciale periculum inferendi proximo damnum spirituale, vel temporale; signanter verò in Sanctis Ecclesiæ Sacramentis administrandis, & adhibendis corporum medicinis.

CONTROVERSIA QUARTA.

Utrum in conficiendis, ministrandisve Sacramentis, in adhibendis corporum medicinis, in bellis inferendis, & in aliis materiis consimilibus, eadem, an diversâ, agendi regulâ utendum sit? Ubi moderni Probabilissimi falsitas multipliciter denuò convincitur.

Nisi principia, fundamentaque, quibus innititur doctrina nostra, adeò forent solida, ac firma, ut de absoluta eorum veritate nihil formidare possimus, haud mediocriter nobis timenda esset hujus controversiæ decisio. Nec tamen fateor penitus timore vacat, ne fortè in usu, & applicatione eorundem certorum principiorum defleat aliquatenus nostra tenuitas à recto tramite veritatis, quam sincerissimè investigamus: optaremusque vehementer aliorum prudentiorum, ac sapientiorum, in re ista gravissima vestigia premere, potius quàm alicui præire. Sed nemo, quem sciam, ex nostræ sententiæ Doctoribus difficultatem istam, ut prænotavimus, exactè adhuc expedire tentavit, quod non modico nobis timori est. Verùm, cum propter dicta ad finem articuli quinti proximè præcedentis controversiæ, pedem referre nobis minimè liceat, tentabimus pro modulo nostro difficultatem hanc expedire, quàm maxima possimus soliditate, ac perspicuitate doctrinæ, parati à peritioribus facile corrigi, etiam cum actione gratiarum, ubi nos aliquatenus defecisse, aut deceptos esse monstraverint.

Pro solidiori verò difficultatis resolutione, & faciliiori dicendorum capitu, quadam præmittere, ac statuere ex certis, & communibus apud omnes solidæ Theologiæ principiis, operæ pretium nobis visum est, quæ, pro universa doctrina morum, magni quoque momenti erunt.